

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Yerelde Demokratik İklim Değişikliği Yönetimi İçin Öneriler

TESEV Değerlendirme Notları, TESEV'in çalışma alanlarındaki konulara ilişkin farklı bakış açıları ve önerileri kamuoyuyla paylaşmayı hedeflemektedir.

Dr. İtir Akdoğan

Notre Dame De Sion Fransız Lisesi'nin ardından Galatasaray Üniversitesi'nde iletişim lisansı, Université Libre de Bruxelles'de (ULB) uluslararası politika yüksek lisansı ve Helsinki Üniversitesi'nde sosyal bilimler doktorası yaptı. Finlandiya Adalet Bakanlığı ile Kuzey Avrupa, Almanya Uluslararası İşbirliği Kurumu GIZ ile Afrika'daki projelerle uluslararası e-demokrasi danışmanıdır. Dijital Politik Fanteziler kitabının yazarıdır. Akademik çalışmalarını e-demokrasi alanında devam ettirmektedir. İtir Akdoğan 2015'den bu yana TESEV'in Araştırma Direktörüdür.

Tuğba Özsoy

Tuğba Özsoy 2020 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Ekonomi lisans bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans derecesini 2024 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Projeler ve STK Yönetimi bölümünden aldı. Berlin merkezli Off-University Organisation für den Frieden e.V.'de Erasmus + stajı yaptı. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH ve Hrant Dink Vakfı'nda çeşitli projelerde görev aldı.

İklim değişikliği küresel, alınması gereken önlemlerin çoğu yerel. Sera gazı emisyonunun %70'inden sorumlu olan kentler (IPCC, 2022) ister istemez iklim krizi temelli kuraklık, sıcak hava dalgaları, ısı adaları, aşırı yağış gibi afetlere ve etkilerine karşı kırılganlar. Yerel yönetimler, yetkileri, kaynakları ve kapasiteleri her zaman yeterli olmasa da iklim değişikliğinin gündelik sonuçlarına çözüm bulmak, kentlerinin iklim krizine yol açan sebepleri en aza indirmek, iklim değişikliğini yerelde yönetmek durumundalar.

Küresel ısınmanın kriz kavramıyla anılmasının nedeniyse çevre ve hava şartlarındaki anormalliklerle sınırlı değil. Bu anormalliklerin topluma etkisindeki eşitsizler de krizin bir parçası. Zaten sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal, demografik, coğrafi olarak kırılgan gruplar, iklim değişikliğinde de yine bu değişikliğin doğurduğu zorlukların sebeplerini en az yaratan ama sonuçlarından en olumsuz etkilenen, karar alırken en az hatırlanan, sesi en az duyulan, hayatı en zorlaşan gruplar olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin dünyanın en zengin %1'lik kesiminin oluşturduğu aşırı karbon emisyonu, yoksul ve güvensiz koşullarda yaşayan milyonlarca insanın iklim değişikliği nedeniyle erken ölümüne yol açıyor (Oxfam 2024). Kırılganlıkların kesişimselliğiyle eşitsizliğin boyutları daha da artıyor. İklim değişikliğini yönetirken karar alıcıların bu eşitsizliklerin farkında olması, giderecek yönde karar alması, hesap verebilir olması, kapsayıcı uygulamalar ve katılımcı süreçler tasarlaması bekleniyor.

Belediyeler için öne çıkanlar arasında, kurum içinde, iklim değişikliği politikalarını veriye dayalı karar süreçleriyle beslemek, şeffaflık, hesap verebilirlik, politikaların uygulanmasında kent paydaşlarıyla iş birlikleri kurmak, sivil katılım yöntemlerine yer açmak yer alıyor.

İklim adaleti olarak kavramsallaştırılan bu yaklaşımın yerelde hayata geçebilmesi için ise doğru planlanması ve uygulanması gereken süreçler var. Bunların bir kısmı belediye bir kısmı da kent paydaşlarının önceliklendirip hayata geçireceği süreçler. Belediyeler için öne çıkanlar arasında, kurum içinde, iklim değişikliği politikalarını veriye dayalı karar süreçleriyle beslemek, şeffaflık, hesap verebilirlik, politikaların uygulanmasında kent paydaşlarıyla iş birlikleri kurmak, sivil katılım yöntemlerine yer açmak yer alıyor.

Diğer yandan sivil topluma da belediyenin iklim değişikliği politikalarını besleyecek alternatif bilgi üretmek, demokratik katılım kanallarını bilgilendirerek kullanmak, savunuculuğu bilgiye dayandırmak ve kentte iklim değişikliğine karşı yapılması planlanan işlerde aktif rol almak düşüyor.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Avrupa Birliği'nin desteğiyle Sivil Katılım Hibe Programı kapsamında,

İstanbul'da Maltepe Belediyesi ortaklığıyla yürüttüğü **Yerelde İklim Değişikliği Yönetimi için Sivil Katılım** projesi çerçevesinde, sözü geçen süreçleri güçlendirmek amacıyla pilot çözümler geliştirdi. Bu değerlendirme notunda yerelde demokratik iklim değişikliği yönetimi için geliştirilen çözümleri ve bu deneyim üzerinden hazırlanan önerileri paylaşıyoruz.

Veriye Dayalı Karar Süreçlerini Güçlendirmek için: İklim Adaleti Haritası

Kamu kaynaklarını etkili, adil ve yaratıcı kullanmak, kapsayıcı kentsel hizmetler planlamak, izleme değerlendirme, hesap verebilirlik, şeffaflık, kurum içi ve kurum dışı iş birlikleri kurmak gibi demokratik yönetişimin temel şartlarını yerine getirmek için en doğru çözüm veriye dayalı karar süreçlerinin güçlendirilmesi gibi duruyor. Kapsayıcı ve birbirini besleyen veri setleri-

nin planlanması, oluşturulması, analizi ve paylaşımı ister istemez sözü geçen tüm süreçleri işletiyor. Veriye dayalı karar süreçleri güçlenen belediyeler, hemen her alanda daha isabetli, biricik, yenilikçi, izlenebilir, adil kararlar alabiliyorlar.

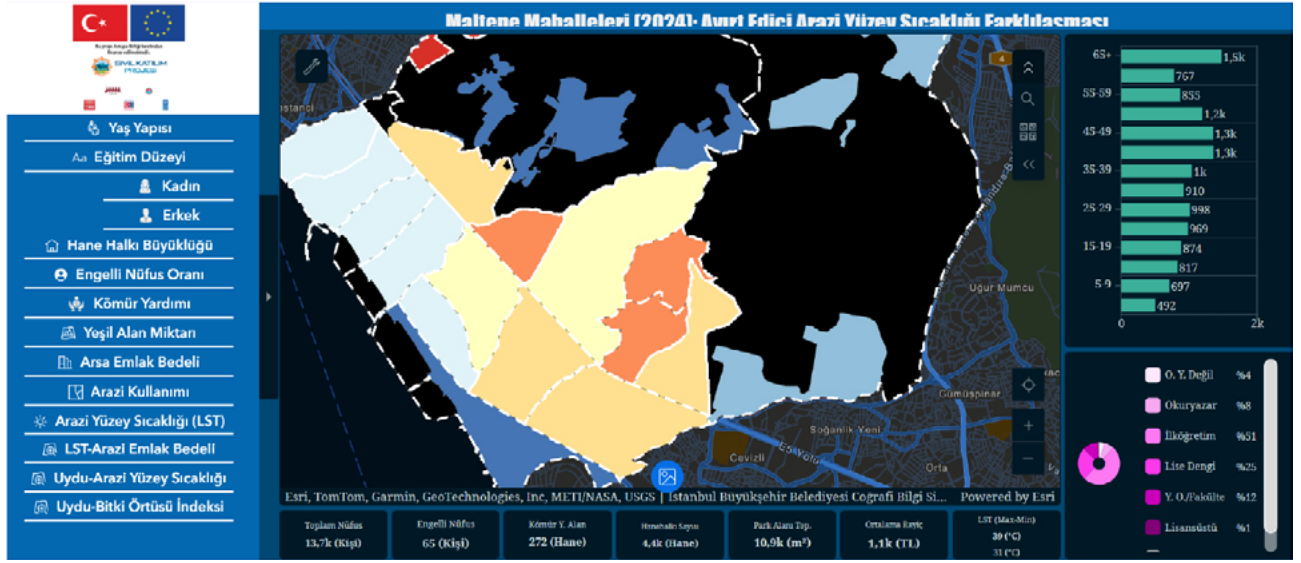
TESEV bu nedenle, demokratik kent yönetimini güçlendirme amacıyla, (erken) çocukluk, toplumsal cinsiyet eşitliği, göç yönetimi, afet yönetimi ve bunların kesiştiği alanlarında belediyelerin veriye dayalı karar süreçlerini güçlendirecek araçlar geliştiriyor. Maltepe Belediyesi yıllar içinde farklı projelerde bu çözümlerden faydalanarak karar süreçlerini demokratikleştirme ve güçlendirmede yol almış belediyelerden biri. Başbüyük Ormanı, Marmara Denizi, dere yatakları, yoğun yerleşim alanları, Kuzey Anadolu fayı ile iklim değişikliği yanı sıra afet riskleriyle olası çoklu krizleri kapsayan coğrafi konumu, iklim kırılganlığında sağlık, altyapı, barınma, erişim gibi alanlarda öne çıkan gruptan yaşlı, göçmen, engelli nüfusunun il nüfusuna oranı, yoksul ve varlığının mekânsal ayrışması ile Maltepe, iklim değişikliğinin iklim adaleti çerçevesinde ve titizlikle yönetilmesi gereken bir ilçe.

İklim değişikliği yönetiminin demokratikleşmesi için veriye dayalı karar süreçlerini güçlendirmek üzere iki kurum bir araya geldiğinde daha önceki deneyimlerin ışığında Maltepe için interaktif İklim Adaleti Haritası oluşturma fikri doğdu. İklim kırılganlıklarının mahalle hatta yer yer sokak ölçeğinde incelenebileceği, iklim değişikliği sonuçlarının hangi demografik grubu nasıl farklı etkilediğinin görülebileceği, mahalleler arası kıyasların, mahallenin ilçeye göre görece durumu incelemesinin yapılabileceği bir iklim kırılganlık haritası belediyenin mekânsal iklim politikalarıyla ilgili kararlarına ışık tutabilirdi.

İklim Adaleti Haritası olarak adlandırılan web sitesinde, mahalle ölçekli TÜİK verileri, belediye kayıtları ve açık veri kaynakları kullanılarak demografik, ekonomik, ekolojik ve fiziksel 13 göstergede verinin analizi yapılarak toplam 13 haritayla daha önce hiç hazırlanmamış bir interaktif harita yayınlandı.

Veriye dayalı karar süreçleri güçlenen belediyeler, hemen her alanda daha isabetli, biricik, yenilikçi, izlenebilir, adil kararlar alabiliyorlar.

İklim Adaleti Haritası'nda Ne Var?

Maltepe Belediyesi'nin web sitesindeki kent rehberinde yayında olan İklim Adaleti Haritası 'nda dilenen mahalle seçilerek, yaş, cinsiyete göre eğitim düzeyi, hane halkı büyüklüğü, engelli yurttaş sayısı, kömür yardımı alan hane sayısı, yeşil alan büyüklüğü arsa emlak değeri, arazi kullanımı, yanı sıra Avrupa Çevre Ajansı Kent Atlası'nın 14 Haziran 2024'a ait verileri ve 15x15 metre çözünürlükteki uydu görüntüleriyle arazi yüzey sıcaklığı, normalize bitki örtüsü en-

deksi sorgulanabiliyor. Haritada, askeri alanlar gibi, yerleşimin olmadığı bölgeler koyu renklendiriliyor.

Demografik verilerle, Maltepe'de hangi profilin ağırlıklı olarak hangi mahallelerde yaşadığı sorgulanabiliyor. Örneğin, arsa emlak bedeli yüksek mahallelerde yaşayanların eğitim düzeyi sorgulanabiliyor. Arazi yüzey sıcaklığı (LST) haritasında Maltepe ilçesinin mahalle ölçeğinde yüzey sıcaklık dağılımı incelenebiliyor. Harita lejanti kırmızıdan mavi tonuna doğru gittikçe yüzey sıcaklığı-

nın azaldığını gösteriyor. Uydu- arazi yüzey sıcaklığı haritasında ise, eğri kullanımı yardımıyla uydu görüntüsüyle yüzey sıcaklığı karşılaştırılması yapılabiliyor. Haritada kırmızılaşmış alanlar kentsel ısı adalarını işaret ederken mavileşmiş bölgeler soğuk adaları gösteriyor. Kırmızı bölgelerde sıcaklık 42,5 dereceye kadar çıkarken, mavi bölgelerde 21 dereceye kadar düştüğü görülüyor.

Benzer şekilde bitki örtüsü çeşitliliği haritasındaki eğri yardımıyla uydu görüntüsüyle bitki örtüsü çeşitliliği karşılaştırılması mahalle ölçeğinde yapılabiliyor. Kırmızı bölgeler bitki çeşitliliğinin en az olduğu yerleri temsil ederken yeşiller çeşitlilik bakımından en zengin olan yerleri gösteriyor. Harita aracılığıyla bitki örtüsü çeşitliliğinin olmadığı bölgelerde kentsel ısı adalarının olduğu gözlemlenebiliyor.

İklim Adaleti Haritası Ne Anlatıyor?

İklim Adaleti Haritası analizi yapılan verinin interaktif sorgulamasıyla başta iklim politikası oluşturan belediye ve açık erişimde olduğu için tüm Maltepeliler ve herkesin bu konuda farklı sorular sormasını ve veriye dayalı cevaplar almasını kolaylaştırıyor.

Hazırlanan sentez haritalar ile ilçedeki iklim kırılganlıkları net olarak görülebiliyor. Örneğin, arazi yüzey sıcaklığı ve emlak bedeli sentez haritasında mahallelerin emlak değer ortalamalarıyla yüzey sıcaklığı ara-

sındaki ilişki görülebiliyor. Bu sentez harita incelendiğinde E-5 karayolunun altında kalan sahil bölgesindeki emlak değeri daha yüksek olan mahallelerin yüzey sıcaklığının daha düşük olduğu göze çarpıyor. Aynı haritada yeşil alan miktarı sorgulandığında, yine o mahallelerde daha çok yeşil alan olduğu görülüyor. Harita, eğitim düzeyi yüksek nüfusun da yine ağırlıklı olarak bu bölgede yaşadığını gösteriyor.

Buna karşılık, yüzey sıcaklığı daha yüksek olan mahallerin emlak değerinin daha düşük, yeşil alanının daha az, hane halkının da daha büyük olduğu görülüyor. İklim adaleti açısından bakıldığında, daha yoksulların sıcağın daha çok etkilendiği, kamu kaynakları planlanırken, örneğin, o mahallelerde yeşil alan planlamasına öncelik verilmesi gerekliliği açıkça görülüyor.

Haritanın mekânsal olarak işaret ettiği bir başka ilkim kırılganlığı örneği ise engelli yurttaş nüfus dağılımı ve kömür yardımı alan hane sayısı incelendiğinde ortaya çıkıyor. Gülsuyu ve Gülsuyu mahallelerinde, örneğin, kömür yardımı alan haneler ile engelli nüfus dağılımının ilçe geneline göre görece yoğunlaştığı gözlemleniyor.

Belediye meclisinin kararlarını iklim değişikliği açısından izleyerek haritaya eklemek de bu politika alanında alınan kararlara erişimi kolaylaştırabilirdi. Bu amaçla proje süresinde yapılan aylık izlemede, kentsel dönüşüm,

sağlık, çevre temizliği, katı atık, dezavantajlı konutlar, atık su, afet, kamusal alan, yeşil alan ve sivil katılım gibi konu başlıklarında kararlar alındığı görüldü. Ancak iklimle ilgili meclis kararlarında belediye faaliyetlerinin önemli bir bölümü belirli bir mahalleye, coğrafi koordinata indirgenemeyen, ilçe genelini kapsayan politikalardan oluşuyor. İlçenin tamamına hizmet veren operasyonel süreçler de mekânsal olarak ayrıştırılmıyor. Örneğin 2024/52 sayılı kararda geçen “Çevre Temizliği ve Katı Atıkların Toplanması İçin Araç Kiralanması” ihalesinde hizmet tüm mahalleleri kapsıyor. Bu durumda, mekânsal olmadığı için bu veri haritalara dahil edilemiyor.

Aynı şekilde, belediyenin sivil toplumla kurduğu ilişkiler, örneğin protokoller de yine mekânsal bir sınıra sahip olmadığından haritada yer verilemiyor. Bununla birlikte, kararları izlemek belediyenin sivil katılım politikasını belgeliyor.

18 mahalle ve 13 göstergeyle hazırlanan 13 harita ile İklim Adaleti Haritası iklim kırılma noktalarının hangi mahallede nasıl oluştuğunu sorgulamayı, mahalleler arası kıyası ve eşitsizliklerin giderilmesi için yapılması

gerekenleri mekânsal ve veriye dayalı sunuyor. Böylelikle bu harita, belediyenin yerel iklim politikasında iklim adaletini sağlayacak kararlar almasını kolaylaştırıyor. Maltepe Belediyesi bu haritayı web sitesinde yayınlıyor. Bu, belediyenin yerel iklim politikalarında başvuracağı mekânsal veri analizini sivil toplumla paylaşması anlamına geliyor. Bu şeffaflık, sivil toplumun iklim adaleti için bilgiye dayalı savunuculuk ve karar süreçlerine bilgili katılım kapasitesini artırırken belediyenin kentteki iklim politikaları için sivil katılımı desteklediği bir alan açıyor.

Sivil Katılımı Güçlendirmek İçin: Yerel İklim Politikaları İzleme ve Katılım Aracı MoDeL

Tüm kentsel politika alanlarında olduğu gibi, yerelde iklim değişikliğinin demokratik yönetiminde de sivil katılım tartışmasız sürece eklenmesi gereken bir boyut. İklim adaleti açısından ele alındığında ise, kırılan grupların kendilerinin ve veya onlar için savunuculuk yapanların karar süreçlerine dahil hayati öneme sahip. Türkiye'nin taraf olduğu İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) ve Paris Anlaşması'nın getirdiği

İklim adaleti açısından bakıldığında, daha yoksulların sıcaktan daha çok etkilendiği, kamu kaynakları planlanırken, örneğin, o mahallelerde yeşil alan planlamasına öncelik verilmesi gerekliliği açıkça görülüyor.

uluslararası yönetim standartları da yerelde sivil toplumun ve kırılgan grupların karar alma süreçlerine katılımına vurgu yapıyor.

Sivil katılım ise ancak aşamaları somut tanımlanmış süreçler ve bilgili, demokratik rol ve sorumluluğun farkında olan sivil toplum ile anlamlı olabilir. Bilgiye erişimden, birlikte iş yapmaya, izleme değerlendirmeye uzanan katılımcı yönetim süreci ne kadar somut tanımlanırsa, iletişim kanalları ne kadar herkesin kullanımına uygun tasarlanırsa, sivil katılım da o ölçüde işlevine kavuşabilir.

Yerelde İklim Değişikliği Yönetimi için Sivil Katılım projesi çerçevesinde ikinci çözüm işte bu alandaki bir açığa cevap olarak geliştirildi. Yerelde sivil toplumun belediyenin iklim politikalarını izlemesi ve belediye ile iş birliği olanakları için iletişimini güçlendirmek amacıyla TESEV MoDeL web sitesini güncelledi. Bu web sitesi, ilk kez TESEV'in 2018-2020 yılları arasında yine Avrupa Birliği desteğiyle yürüttüğü ve Maltepe'nin yararlanıcı hedef belediyelerinden biri olduğu Daha Demokratik bir Yerel Yönetişim için Sivil Toplumun Güçlendirilmesi projesi çerçevesinde geliştirilmişti.

MoDeL web sitesinin sivil katılımı güçlendirecek iki temel işlevi bulunuyor. İlki, sivil toplumun belediyenin stratejik planını daha rahat okuyabilmesini ve anlayabilmesini kolaylaştıran interaktif yapısıyla bilgiye erişimi sağlamak. Siteyi ziyaret edenler belediyenin 5 yıl içinde kenti nereden nereye taşımayı planladığını, bunun için belirlediği amaçlarını, hedeflerini, performans göstergelerini, tahmini maliyetini ve planladığı faaliyetlerini kullanıcı dostu bir şekilde görebiliyor. Belediye göstergelerinde ilerledikçe ve bunun verisini web sitesine girdikçe aktive olan ibrelerle yurttaş belediyenin ilerlemesini izleyebiliyor.

İklim değişikliği açısından güncellenen MoDeL'de, ziyaretçiler örneğin Maltepe Belediyesi'nin stratejik planında, dilerse yalnız iklim değişikliğiyle ilgili hedef ve performans göstergelerini izleyebiliyor. MoDeL güncellenirken, projenin etkisini artırmak amacıyla, katılımcı yönetim ilkesini benimseyen ve TESEV'in dijital politika araçlarını aktif kullanan Adana, Eskişehir, İstanbul ve İzmir Büyükşehir Belediyelerinin stratejik planları da artık iklim filtresiyle sorgulanabilecek şekilde web sitesine eklendi.

Bu izleme sadece belediyenin hedeflerine ne kadar vardığını izlemeyle sınırlı değil. İklim değişikliği üzerine bilgi üreten, düşünen, savunuculuk yapan sivil toplum örgütleri, üniversiteler, özel sektör ve diğer kent paydaşları, belediyenin planlamasında eksik, fazla, yetersiz gördüğü göstergeler olursa bunu belediyeye bildirebilir, alternatif ya da iyileştirmeler için görüş iletebilir. Böylelikle, belediyenin iklim politikasını iyileştirecek bilgili sivil katılımın iletişimi daha etkili hale gelebilir. MoDeL bu işleviyle aynı zamanda, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris Anlaşması'nın vurguladığı şeffaflık ve kapsayıcılık ilkelerinin yerel düzeyde hayata geçirilmesini de kolaylaştırıyor.

MoDeL'in diğer işlevi ise, belediye – sivil toplum iş birliğini güçlendirmek. Kentin iklim değişikliğine karşı mücadelesinde belediyenin kentteki üniversiteler, odalar, özel sektör, diğer kamu kurumları, mahalle meclisleri, kent konseyi, yurttaş ağları, sivil toplum örgütleri gibi paydaşların bilgi, beceri, bağlantı, finansal kapasiteleriyle güçlerini birleştirmesi, gittikçe kaynakları azalan belediyeler için bu kadar katmanlı bir kentsel politika alanında hayati önem taşıyor.

Sivil toplumun belediyeye önereceği iş birlikleri ise her zaman kentin ihtiyacı olan konulara odaklanmayabiliyor. MoDeL web si-

tesinde, yine stratejik plan yapısını izlerken, iklim değişikliğiyle ilgili hedeflerin altında yer alan faaliyet ve projelerin listeleri ve her biri için ilgili birime iş birliği önerisi iletebilmek mümkün. İş birliği öner butonuna basıldığında açılan kullanıcı dostu formun doldurulmasıyla otomatik oluşan e-dilekçe belediyelerin değerlendirmeye alacağı dilde ve formatta o faaliyetten sorumlu birime iletiliyor. Belediyede kime nasıl ulaşacağından emin olamayan bir kent paydaşı, doğru birime, belediyenin hedefine ulaşmak için kendine belirlediği somut iş üzerinden, kendi yapabileceklerini net belirtebildiği bir iş birliği önerisi iletebiliyor. Böylelikle, anlamlı bir sivil katılım için gerekli olan belediye – sivil toplum iş birliği için iletişim güçlendiriliyor.

Maltepe'de muhtarlarla yapılan toplantıda, örneğin, ilçede iklim krizine yönelik sivil katılımın halihazırda bireysel talepler üzerinden ilerlediği, ancak ilçenin ortak hareket etme potansiyeli de taşıdığı vurgulandı. Sivil örgütlenme ve katılım üzerine halen var olmayan, mahalle ölçekli mekânsal veriye ileride erişilebilirse, Maltepe İklim Adaleti Haritası'na sivil katılım da eklenebilir ve bu da kent paydaşları arasında etkileşimi kolaylaştırabilir.

Sivil Katılımı Güçlendirmek İçin: İzleme Değerlendirme Rehberi

Yerelde demokratik iklim değişikliği yönetiminde sivil katılımı güçlendirme çözümlerinden sonuncusu bir izleme değerlendirme rehberi. Bilgili katılım için elzem olan izleme ve değerlendirmenin de kendi içinde somut tanımlanması, birlikte kararlaştırılan bir izleme planı olması, yerelde iklim değişikliği yönetimine sivil katılımı güçlendirebilir. İklim adaleti açısından bakıldığında, kırılgan grupların, mekanların kapsandığını, onların ihtiyaçlarının karşılandığını, eşitsizliklerin azaltıldığını sivil toplumun görebilmesi, belediyenin karar süreçlerini anlamlı önerilerle besleyebilmesi için izleme sürecini doğru yapması gerekir.

Bu nedenle, başta Maltepe ve MoDeL web sitesinde stratejik planı güncellenen diğer belediyelerin stratejik planlama birim yöneticileri ve o kentin sivil toplum temsilcilerinin bir araya geldiği çalıştayda, izleme değerlendirme eğitimi ardından, belediye – sivil toplum birlikte bir izleme değerlendirme rehberi üzerine çalıştı.

Bu buluşma sivil topluma belediyeye iklim politikalarını sorma, belediyeye de kendini anlatma ve sivil toplumdan görüş alma fir-

satı verdi. Maltepe'nin muhtarlarıyla ayrıca yapılan görüşmelerin işaret ettiği konular da eklenerek son hali verilen rehberde, haklar, birimler ve kişiler, süreçler, belgeler, takvim, dil başlıklarında bilgi veren ve yapılacaklar listesi öneren, çalıştayda öne çıkan atık yönetimi konusunda örnek bir plan içeren bir izleme değerlendirme rehberi hazırlandı.

Maltepe Belediyesi, her yılın son ayında, sivil toplumla yerel iklim politikası buluşması düzenleme planını gündemine aldı. Bu buluşmalar, kent paydaşlarının belediyeden iklim değişikliği alanındaki işlerini, projelerini dinleyebileceği, önerilerini, iş birliği fikirlerini, ürettiği bilgiyi iletebileceği izleme karşılaşması ve iklim adaletinin sağlanmasında kırılgan gruplara bir katılım alanı açabilir.

Yerelde Demokratik İklim Değişikliği Yönetimi İçin Öneriler

Yerelde İklim Değişikliği Yönetimi için Sivil Katılım projesi belediyelerin yerel iklim politikalarına demokratik yönetim ve iklim adaleti açısından bakıyor. Kentteki iklim kırılganlıklarının ve eşitsizliklerinin en aza inmesine destek amacıyla Maltepe Belediyesi'nde geliştirdiğimiz interaktif İklim Adaleti Haritası ve MoDeL yerel ik-

lim politikaları izleme ve katılım aracı pilot e-demokrasi çözümleri tüm belediyeler için uygulanabilir ve demokratik iklim değişikliği yönetimini güçlendirebilir. Bu projeden öğrendiklerimizle yerelde iklim değişikliğinin demokratik yönetimi için öneriler:

Belediye İklim Değişikliği Politikasında İklim Adaleti İlkesini Benimsemeli

- İklim değişikliğini çevre ve hava anormallikleriyle sınırlamamalı, iklim kırılganlıklarını ve iklim eşitsizliklerini fark etmeli
- İklim değişikliği politikalarında şeffaf ve hesap verebilir olmalı
- Katılım süreçlerini somut tanımlamalı ve kent paydaşlarını bilgilendirmeli
- İzleme değerlendirmeyi kurum içi kadar kent paydaşlarıyla da yapmalı

İyi örnek: Maltepe Belediyesi, bu projeye, her yılın son ayında, sivil toplumla yerel iklim politikası buluşması düzenleme planını gündemine aldı.

Belediye İklim Değişikliği Politikalarında Veriye Dayalı Karar Süreçlerini İşletmeli

- İklim kırılganlıklarının mahalle/sokak ölçeğinde görünür kılınması için iklim değişikliğiyle ilgili (sebepler ya da sonuç olan) hizmet ve yardım verisi mekânsal

toplanmalı

- Aynı nedenle, belediyelerin karar organını oluşturan belediye meclislerinde alınan kararlar da mümkün olduğu kadar mahalle ölçeğinde mekânsal olarak tanımlanmalı
- İklim değişikliği ile ilgili veri setleri, belediyenin hizmet ve yardım planlayan diğer birimlerinin veri setleriyle konuşmalı
- İklim adaletini sağlayabilmek için belediye iyileştirilmiş verisinin analizini bütüncül yapmalı
- İklim kırılganlıklarıyla ilgili veri kurum içinde ve kurum dışında, tercihen açık veri olarak, paylaşılmalı

İyi örnek: Maltepe Belediyesi, bu projede hazırlanan İklim Adaleti Haritası'nı web sitesinde yayınlıyor.

Belediyeler Kent Paydaşlarının Kapasitesinden Kent İçin Yararlanmalı

- Belediye meclisi ve sivil toplum etkileşimi canlandırılmalı
- Sivil toplumla sadece proje temelli değil, düzenli iletişimde olmalı
- Sivil toplumun ürettiği bilgi ve gönüllü sunulan uzmanlıklardan faydalanmak için bu içeriği takip edecek ve değerlendirecek personel görevlendirmeli

Sivil Toplum Demokratik Kapasitesini Artırmalı

- Kendini demokratik iklim değişikliği yönetiminin aktif bir paydaşı olarak tanımlamalı
- İklim kırılganlıkları ve iklim adaleti üzerine bağımsız bilgi üretmeli, paylaşmalı, bilgiye dayalı savunuculuk yapmalı
- Belediye ile iş birliklerini iklim adaleti çerçevesinde planlamalı
- Kent konseyleri belediye sivil toplum buluşturma, yenilikçi fikirlere alan açma ve izleme değerlendirme işlevini yerine getirmeli

İyi örnek: Yerel iklim politikalarını izleme ve iş birliği aracı MoDeL üzerinden belediyelerin göstergelerini izlenebilir, somut faaliyetlere iş birliği önerilebilir. Bu proje kapsamına hazırlanan İzleme Değerlendirme Rehberi incelenebilir.

Avrupa Birliği İklim Değişikliği Yönetiminin Demokratikleşmesini Desteklemeye Devam Etmeli

- İklim değişikliği yönetiminde iklim adaleti boyutuna öncelik vermeli
- Başarılı uygulamaların yaygınlaştırılması için kaynak ayırmalı

KAYNAKÇA

İklim Adaleti Haritası

MoDeL: Yerel İklim Politikaları İzleme ve Katılım Aracı

İzleme Değerlendirme Rehberi

Alestig, M., Dabi, N., Jeurkar, A. ve Maitland, A. (2024). *Carbon inequality kills: Why curbing the excessive emissions of an elite few can create a sustainable planet for all*. Oxfam. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/carbon-inequality-kills-why-curbing-the-excessive-emissions-of-an-elite-few-can-621656/>

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, 9 Mayıs 1992, https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf

Birleşmiş Milletler Paris Anlaşması, 2015, https://treaties.un.org/doc/Treaties/2016/02/20160215%2006-03%20PM/Ch_XXVII-7-d.pdf

Nabuurs, G.-J., Mrabet, R., Abu Hatab, A., Bustamante, M., Clark, H., Havlík, P., House, J., Muriuki, P., Popp, J., Smith, P., & Soimakallio, S. (2022). Agriculture, Forestry and Other Land Uses (AFOLU). P. R. Shukla vd. (Ed.), *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change* içinde. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157926.009>

Atıf Önerisi:

Akdoğan, İtir ve Özsoy, Tuğba. 2025. “Yerelde Demokratik İklim Değişikliği Yönetimi İçin Öneriler” TESEV Değerlendirme Notları 2025/7.

<https://www.tesev.org.tr/tr/research/yerelde-demokratik-iklim-degisikligi-yonetimi-icin-oneriler/>

Copyright © Aralık 2025

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

Bu değerlendirme notu Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı tarafından Maltepe Belediyesi ortaklığında yürütülen Yerelde İklim Değişikliği Yönetimi için Sivil Katılım Projesi kapsamında tasarlanmıştır.

Proje, Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle Sivil Katılım Hibe Programı kapsamında yürütülmektedir. “Türkiye’de Demokratik Yerel Yönetişimin Geliştirilmesi için Sivil Katılımın Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında uygulanan “Sivil Katılım Hibe Programı” Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte olup Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanmaktadır. Projenin faydalanıcısı Türkiye Belediyeler Birliği'dir. IPA II Sivil Toplum sektör lideri olarak Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı projenin lider kurumudur.